

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחת כל התורמים לעלון, הם ובני משפחותיהם יתברכו בכל הברכות והישועות

נושא השבוע: חג חנוכה (א)

טו כסלו תשפ"ו 1603 (שנה לא')

ההפטרה: "חזון עובדיה" (עובדיה א)

פרשת וישלח

"וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עליו אזויו" (לב, ג.)

אומר הרמב"ן: יעקב אבינו שולח מלאכים אל עשו אחיו כוון שלא בטח בצידקותו והשתדל לנקוט בדרכי הצלה ככל יכולתו לפני פגישתו עימו והכין עצמו בשלושה אופנים: תפילה, דורון, הצלה בדרך מלחמה. ובכך קבע לנו את התנהגותנו מול האומות לדורות. לפי שעם ישראל החולשה היא כטבע יסוד לו ולכן קבעו לנו אנשי כנסת הגדולה לומר את תפילת "על הניסים" בחנוכה בה אנו אומרים: "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים ורשעים ביד צדיקים... וזדים ביד עוסקי תורתך". לומר לנו שחולשה זו היא בעצם גבורתנו, ומביאה אותנו למסקנה שאין לנו על מי לסמוך אלא על אבינו שבשמים וראוי לנו שנזכור זאת ונאחוז בדרכו של יעקב. ולכן בחנוכה מצויים אנו לפירסומי ניסא ע"י הדלקת נרות שלא נתלה נצחוננו בדרכים טבעיות אלא נחזק את אמונתנו שלולא חסדיו של הקב"ה שעמד לנו בעת צרתנו לא היינו זוכים לכל הניסים והנפלאות.

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר" (לב, כד.)

שכה פכים קטנים וחזר לקחתם. (רש"י)

מפרש "המגלה עמוקות" כי פסוק זה "ויותר יעקב לבדו" נאמר על כך שמן של חנוכה, ודבריו טעונים הסבר: כיצד שייכת התגברות יעקב על שרו של עשו להתגברות החשמונאים על היוונים? יעקב אבינו נשאר לבדו בגלל שחזר לקחת פכים קטנים ואז תקף אותו שרו של עשו, אל תקרי "לבדו" אל "לכדו". אם כן מה היתה מעלתם של אותם פכים קטנים שהתאמץ לחזור ולקחתם? כך זה נתגלה ליעקב משמים בעת ששם אבנים מראשותיו וכשהשכים מצאם אבן אחת ועשה אותה מצבה ויצק עליה שמן מכד זה וכשראה שחזר הכד והתמלא שוב הבין שזהו פך של ברכה וכששכחו אמר אין ראוי להניחו מאחור. פך זה התגלה בתקופות שונות: משמן זה משחו את המשכן וכליו, המזבח, אהרון ובניו והמלכים שהכתירו... אותו מצאו החשמונאים שחיפשו שמן טהור בבואם להדליק את המנורה במקדש. ורואים אנו כי "מעשה אבות סימן לבנים" כשם שניצח יעקב את שרו של עשו כן זה מהווה סימן לבניו בניצחונם על היוונים בימי החנוכה ועל שזכו להדליק משמן פך זה את מנורת בית המקדש והאירו את חשכת הגלות באור התורה.

בזכות אור נרות החנוכה

מעשה שהיה

בעיר אגורה אילס במחוז לוס אנג'לס שבקליפורניה נמצא שליח

חב"ד בשם הרב משה בריסקי שהוא מאוד מרשים ולכן מגיעים אליו יהודים מכל הקצוות, גם כאלו שמתפללים בבתי כנסת שאינם אורתודוקסים, כדי לשמוע את השעורים שהוא מעביר ולשמוע את התורה בטהרה. יום אחד כשמסר שעור בנושא אמונה, תוך כדי שהוא מדבר הוא הבחין שאחד משומעי השיעור כל כך התרגש מהנושא עד שזלגו לו דמעות מהעיניים.

הרב התפלא מאוד מהעניין, הוא ידע כי יהודי זה הוא מנצח התזמורת בבית הכנסת הרפורמי.

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 4:37-4:38 * סוף זמן ק"ש 8:27-8:31

יציאת שבת: 5:39

יציאת שבת: 5:08

כניסת שבת: 4:17

אמנם יהודי אך מתפלל בבית כנסת רפורמי, אם כן איך זה מסתדר שהוא מתרגש מדיבורים על אמונה עד כדי דמעות? לאחר השיעור הוא ניגש אליו וביקש לשוחח עימו כשהלה החל לספר את סיפור חייו הקשה: "לפני שנתיים אשתי ושלוש בנותי נסעו ברכב, שתיים מבנותי נהרגו בתאונה קשה, מאותו רגע הרגשתי שחיי מתמוטטים, נכנסתי למיטה ולא מצאתי סיבה לקום בבוקר. ניתקתי קשר עם העולם והרגשתי שאין עוד טעם לחיי. המצב היה כל כך קשה שגם אשתי עזבה אותי וחיי הנישואין שלי התפרקו, מכל מה שנשאר לי זו בתי השלישית, היא נשארה איתי, היא הדבר היחיד שנותר לי בעולם. הרהרתי לעצמי, ביתי זו צעירה וצריכה כוחות ואבא מתפקד ואני הרגשתי שאין לי כוחות לזה. קבלתי על עצמי החלטה קשה לסיים את חיי, גיבשתי תוכנית בראשי והחלטתי לקחת אותה לראות סרט, להיפרד ממנה בטוב ובמצב רוח, ואח"כ אוריד אותה אצל אמה ואעשה מה שהחלטתי.

הגעתי לקניון באזור לוס אנג'לס, היתה זו שעת ערב, התכוונתי להיכנס לראות עמה סרט ופתאום שמעתי מוזיקה. האוזן המוזיקלית שלי קלטה מיד כי זוהי מוזיקה יהודית, שאלתי את עצמי מה למוזיקה יהודית ולקניון בלוס אנג'לס? לא הסתדר לי העניין והלכתי לבדוק במה מדובר. ואז ראיתי קבוצה של 20 חבדניקים שהעמידו חנוכייה בפתח הקולנוע, עם תזמורת שהם מחלקים סופגניות ורוקדים, איך שראו אותי, הם תפסו אותי ומשכו אותי שארקוד עמם, אחד הלביש לי מגבעת השני חליפה והיה שמח! הבת שלי הוציאה מצלמה והחלה לצלם כשהיא מעבירה את התמונות לכל המשפחה בוצפ. בזמן שרקדתי הסתכלתי על הבת שלי וראיתי כמה היא מחייכת ושמחה ואמרתי לעצמי: "אני לא יכול לעשות לה את זה, אני לא יכול שזה יהיה הלילה האחרון שהיא רואה אותי, היא תהפוך ליתומה! והחלטתי באותו רגע לבטל את התוכנית הנוראה וקיבלתי על עצמי לחיות בשביל הבת שלי". הוא סיים את הסיפור והסתכל על הרב וראה שהוא בוכה. והרב אמר לו: "בוא ושמע מה זה השגחה עליונה! אספר לך איך 'נולדה' החנוכייה הזו שנתקלת בה: כמה ימים לפני חנוכה התקיימה התוועדות חסידית, ב-יט כסלו, החלטתי שאני מוסיף עוד חנוכייה. כבר שמתי בבית הרפואה, בקניון ההוא... ובכיר הזו... וחיפשתי מקום נוסף להניח בו עוד חנוכייה ציבורית, וחשבתי שבעמק סילי אין עדיין חנוכייה. התקשרתי למודיעין הטלפוני ושאלתי מה הטלפון של הקניון בעמק סילי? המוקדנית שאלה: איזה קניון, יש כמה? באמת לא ידעתי איזה קניון אני מחפש שהרי לא הכרתי את המקום. המוקדנית נתנה לי את הטלפון של הקניון הזה שהלכתי אליו. אני חשבתי שהיא נתנה לי את הטלפון של הקניון הכי גדול, הבאתי חנוכייה גדולה, 20 בחורים, סופגניות וכשהגעתי לשם בשעת ערב נהיה לי חושך בעיניים. המקום היה סגור, הקניון פשט את הרגל כל החנויות שוממות, אין נפש חיה! רק הקולנוע שבתוך הקניון היה פתוח. כל כך התאכזבתי, בשביל מה השקעתי כסף? למה סחבתי אנשים? כבר בניתי תוכניות... זה מגיע על חשבון מקומות אחרים! בלית ברירה לקחתי את החנוכייה והעמדתי אותה ליד פתח הקולנוע ושם רקדנו ושרנו. חזרתי הביתה עם כוז תחושה קשה של כשלון, והנה מסתבר שהנרות שהדלקנו והאזירה השמחה ששרתה במקום הצילו את חייך! חיים של משפחה.

זהו הסיפור של חנוכה: נר אחד יכול לגרש את כל החושך. אור אחד, התחזקות בתורה, הוספה בתורה גם אם היא קטנה והדרגתית, אומרים לנו "בית הלל" כדי להאיר מאירים לאט, עוד אור ועוד אור, בסוף 'המאור שבתורה מחזירם למוטב'."

הלכות חג חנוכה [א]

פינת ההלכה

א. מהי חנוכה? בתקופת בית המקדש השני גזרו היוונים גזרות שמד על ישראל וביטלו ממצוות התורה, ונכנסו לבית המקדש ופרצו בו פרצות וטמאוהו,

ונלחמו בהם ישראל ואיבדום – והיה זה ביום כ"ה בכסלו, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור להדליק את המנורה בבית המקדש רק פך אחד של שמן והיה בו כדי להדליק רק ליום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים עד שכתשו שמן טהור חדש, ולכן תיקנו רבותינו שיהיו ימים אלו ימי שמחה והלל ונקראים חנוכה ומדליקים בהם נרות לפרסם הנס (משנ"צ סי' תרע"א סי' א). ונכון ללמוד את הלכות חנוכה בחנוכה (ש"ת שלמה חיים סי' רסה). או כמה ימים לפני כן כדי לדעת את פרטי ההלכות (ילקו"י חנוכה סי' תרע"ז).

ב. ימים אלו אסורים בהספד ותענית (ש"ע סי' א), ואין מספידים אלא לחכם שנפטר בשעת הלווייתו (ש"ע סי' ג). ואומרים "צידוק הדין" [שבה מצדיקים את גזר הדין שהביא ה'] (ילקו"י חנוכה עמ' סג). ואזכרה [של "ד", "30", "רשנה"] עושים עם דברי תורה וחיזוק ללא הספד. ונכון שלא לבקר בבית הקברות [לא "שבעה" ולא "שלושים" ויבקרו אחרי חנוכה (חזו"ע חנוכה עמ' יא) אבל "לשנה" אפשר אם בטוח שלא יבכה (ילקו"י חנוכה ע"מ כד)], אבל לקברות צדיקים מותר (נב"ח וישב סי' כב). ימי החנוכה נחשבים ימי חג לעניין שיכול לאחל לחברו "חג שמח" (כן רובה הגאון יצחק זילברטיין להוכיח מש"ע יו"ד סימן ר"ז סעיף מזו ובט"ז סי' ק"ה לח ושכן נהג הסטייפלר רבי יעקב ישראל קניבסקי וכן מר"ן הגאון יוסף שלום אלישיב נהג כן וכל זה הניא בספרו עלינו לשבח דברים ב עמ' שמג).

ג. כמה נרות צריך להדליק בחנוכה? מעיקר הדין די בנר אחד לכל בית מישראל, אבל נהגו להדר ולהוסיף בכל לילה נר נוסף. (ש"ע סי' תרע"א סעי' ב').

הספרדים: נהגו להדליק חנוכייה אחת לכל בני הבית (ש"ע סג)

האשכנזים: נוהגים שכל זכר מגיל חינוך מדליק חנוכייה לעצמו (הרמ"א שם, שהרמ"א סי' תרעה"א סי' ג ומשנ"צ). וכן נוהגים להדליק שמש גבוה מעל כולם שאם יבוא להשתמש לאור הנרות ישתמש בשל השמש [שאין בנר השמש קדושה כלל] (ש"ע סי' תרעה"א סי' וזכאה"ל שם, ש"ע סי' תרעה"א סי' א). ואסור להדליק נר של חול [כולל השמש שנחשב של חול] או סגריה מנרות חנוכה בתוך חצי שעה להדלקה (ילקו"י עמ' שטו).

ד. החייבים בהדלקה: בן מגיל 13 ובת מגיל 12 חייבים בהדלקת נרות חנוכה (עיין ש"ע סי' תרעה"א סי' ג וזנו"כ, מ"מ נהגו שמדליקים חנוכייה אחת לכל בני הבית (ומנהג האשכנזים שכל אחד מבני הבית הזכרים מדליק) (ש"ע סי' תרעה"א סי' ג). קטנים פטורים (סי' תרעה"א סי' ג) אך טוב לחנך קטנים שהגיעו לגיל חינוך [גיל 6 ומעלה] להדליק את נרות ההידור [מנר השני והלאה], וקטנים שלא הגיעו לחינוך מותר להם להדליק רק את השמש (תורת מועדים סי' ב סי' כ).

עיוור חייב בנר חנוכה [כוון שנר חנוכה הינו פרסום הנס לאחרים] ואם יש לו אשה, תדליק אשתו ותברך (ילקו"י סי' תרעה"א סי' ד), מכל מקום עיוור שהדליק נר חנוכה מוציא את כל בני ביתו ידי חובת הדלקה (ילקו"י סי' טו).

ה. בחורי ישיבה וחיילים שנמצאים מחוץ לבתיהם והוריהם מדליקים בבתיהם פטורים מהדלקת נרות חנוכה, ואם בכל זאת רוצים להדליק אזי ידליקו בלי ברכה (תורת המועדים פ"ב סי' ח). [אך אם החיילים נמצאים במקום שאין רואים נרות חנוכה כלל הם רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' קנו-קנה), אבל אם נמצאים בשדה פתוח בלא אוהלים מדליקים בלי ברכה] (לאשכנזים זה אחרת). כשמדליקים הדלקה מרכזית בביה"כ ויש עשרה, אף אלו שבצבא או בישיבה נוהגים להדליק בברכה [אחד מדליק ומברך].

ו. כשבעל הבית נאלץ להיעדר מביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה עד לשעה מאוחרת בלילה [לאחר 9:00 בערב שאז כבר אין כל כך עוברים ושבים בערים, ובמושבים בד"כ יותר מוקדם (פסקי תשובות סי' תרעב סי' ד)] ראו ונכון שימנה את אשתו שתהיה שלוחתו להדליק נרות חנוכה עם צאת הכוכבים וגם הוא יוצא ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקה זו, ששלוחו של אדם כמותו (ש"ת יח"ד ח"ג סי' נא).

ז. משפחה שמתארחת וסמוכה על שולחן המארחים יוצאת ידי חובה בהדלקת בעל הבית (חזו"ע עמ' קמה-קמו) מ"מ אם מתכוונים באותו היום לחזור לביתם ידליקו נר חנוכה כשיגיעו לביתם אפילו מאוחר בלילה [שהדלקת נר חנוכה הולכת אחר מקום שישן שם] (שם קנה-קנו) כגון: שהתארחו בשבת וחוזרים במוצ"ש לביתם ידליקו בביתם (ס).

ח. היכן מניחים את החנוכייה?

י מי שגר בקומת קרקע באופן שיש לו בחצירו פתח סמוך לרשות הרבים (או ביתו פתוח לרה"ר) מניח את החנוכייה בפתח מבחוץ בגובה בין 24 ל-80 ס"מ.

י מי שגר בבנין קומות (מקומה ראשונה עד שלישית) ויש לו חלון עד גובה 9.6 מטר מהקרקע, ידליק את החנוכייה בחלון הפונה לרשות הרבים.

י בכל מקרה אחר (כגון: מקומה רביעית וכו') מניח ליד דלת ביתו משמאל לנכנס בגובה בין 24 ל-80 ס"מ (ש"ע סי' תרעה"א סי' א, כה"ח סי' קמח) מבפנים (חזו"ע עמ' לג, עיין ילקו"י עמ' קסח) אם ירצה יכול להדליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים אפילו בקומה ה', ו, כשיש ממול בנין גבוה שהיו פרסומי ניסא להם (חזו"ע עמ' לה).

ויקרא כל גובה האמור כאן הוא מהקרקע ועד השלהבת של הנרות (ילקו"י ח"ה עמ' קלח ס"ק כח).

ט. צריך להדליק נרות חנוכה במקום הנחתם (ש"ע סי' תרעה ס"א) ולכן לא ידליק ואחר כך יעביר את החנוכיה עם הנרות למקום אחר, ואם עשה כן, לא יצא יד"ח (ש"ע ס"ט). וצריך לכבות את הנרות ולחזור ולהדליקם במקום החדש בלי ברכה (תורת מועדים סי' ג ס"ט). כשבעל הבית חולה ואינו יכול לקום ממיטתו יצווה על אחד מבני ביתו שידליק ויברך במקומו במקום שצריך ויוצא בזה ידי חובת המצווה (הליכות עולם ח"א עמ' ס, תורת מועדים סי' ה) ובדיעבד כשהדליקו ליד החולה ואח"כ העבירו למקומו יצא (חזו"ע בהערות עמ' קטז-קכ הטעם לזרוף טעמים).

י. אין להשאיר את נרות חנוכה דולקים ללא השגחה בכל מצב בין בבית הכנסת ובין בבית משום פיקוח נפש, ששרפות פרצו מהנרות וגבו קורבנות בנפש ה"י ולכן :

* אם הדליק בביה"כ בכל מקרה מותר לכבות אפילו בתוך חצי שעה להדלקה (ילקו"י חנוכה עמ' רכג).
* אם הדליק בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן לא צפוי הרי:
- אם נמצאים בתוך חצי שעה להדלקת הנרות אין לכבות את הנרות [עד סוף חצי שעה] וגם אין לעזובם לבד, ואם משאירים מישהו חייב שיהיה זה אדם מבוגר ולא ילד.
- אם נמצאים אחרי חצי שעה מהדלקת הנרות יכולים לכבותם לכתחילה (ש"ע סי' תרעב ס"ב) ואינו צריך לחזור ולהדליקם כשחוזר (ילקו"י ס"ט סי' תרעה ס"ב).

* אם צריכים לעזוב את הבית באופן צפוי ומתוכנן ויודעים שיצטרכו להשאיר את הנרות לבד, לא ידליקו את הנרות אלא רק כשיחזרו ואפילו בשעה מאוחרת בלילה.

יא. **הדלקה בבית הכנסת:** נהגו להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית (סי' תרעא ס"ז בהרמ"א) עם שקיעת החמה (חזו"ע עמ' סט ס"ב) [מ"מ אם הדליק לפני כן אין זה מעכב] [ס"ק ס"ד].
יב. אין להדליק בברכה אלא אם כן היו 10, ואם אין 10 וידוע שאח"כ יבואו עוד אנשים וישלימו למניין ויראו את הנרות דולקים רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' נג). וגם אפשר לצרף קטן שהגיע לחינוך או נשים להשלים ל- 10 ואז לברך ולהדליק (ס"ט).

מנהג טוב להדליק בבית הכנסת גם בשחרית ללא ברכה ובפרט שמתפללים בהשכמה (ילקו"י סי' תרע"א ס"ב, ש"ת אור לציון לגר"צ אב"ד שאלו ח"ד פ"מב ס"ט, פסקי תשובות סי' תרע"א ס"ב).

יג. כשמדליקים בערב שבת בביה"כ, אם כל הציבור הדליקו בביתם בברכות [כפי המצוי!] אין המדליק נרות חנוכה בביה"כ מברך "שעשה ניסים", אלא רק ברכת "להדליק" (חזו"ע עמ' נו).
יד. אין יוצאים ידי חובה בהדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, ואע"פ שמדליק בברכות בביה"כ חוזר ומדליק בביתו שוב בברכות, מ"מ לא יחזור לברך בביתו "שעשה ניסים ו"שהחינו" אלא אם כן הוא מוציא בברכתו את בני ביתו (ילקו"י עמ' ר).

טו. אבל [תוך 7 ימים] לא יברך וידליק בלילה הראשון בביה"כ [אא"כ אין אחר שיברך] (חזו"ע עמ' נט). אבל בשאר הלילות רשאי [ובביתו יכול בכל הימים] (ס"ט).

טז. **הדלקה בערב שבת** * טוב להחמיר להקדים ולהתפלל מנחה [אפילו מנחה גדולה (עיין ש"ת יב"א ח"ה אור"ח סי' מד, מש"כ תפארת ארזי הלכות סי' רסו ס"א ס"ק 1, שיבת ליון לכ"ז בן ליון מולפי ח"א עמ' קכב-קכג)] לפני ההדלקה, מ"מ אם לא התאפשר לו, לא יתפלל ביחידות אלא ידליק וילך להתפלל מנחה בציבור (הליכות עולם ח"א עמ' סה, ילקו"י חנוכה סי' תרעט ס"ז).

* **סדר ההדלקה:** מדליק נר חנוכה [צריך שיהא בו שיעור שידלקו הנרות עד חצי שעה אחרי צאת הכוכבים היינו עד 5:24 בערב, ומינימום שנה אחד יהיה בשיעור זה, ולכן הנרות הצבעוניים לא מתאימים להדלקה בער"ש] ואח"כ ידליקו נרות שבת, ואם הזמן מצומצם אחר שהדליק נר אחד של חנוכה, יכולה האישה להדליק נרות של שבת (בא"ח וי"ש כ, כה"ח סי' תרע"א ס"ק עט).

יז. הנוהג להדליק נרות חנוכה ליד דלת ביתו [כגון: מקומה רביעית ומעלה] בער"ש עדיף שידליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים בגלל שיש בעיה של משב רוח בכל פתיחת דלת שיכול לכבות את הנרות בשבת, וכן יש בעיה להזיזה לאחר שהדליק (ה. עיין חזו"ע עמ' קפ"א, לה).

יח. **חנוכיה בשבת:** חנוכיה שדלקו בה נרות [בין בשמן בין בנרות] בליל שבת אסור לטלטלה כשהם דולקים (ש"ע סי' רעט ס"א) אבל משכבו יהיה מותר לטלטלה באופן שמתנה מערב שבת שיטלטל את החנוכיה אחר שיכבו הנרות (ש"ע סי' רעט ס"ד, חזו"ע שבת ח"ו עמ' קמז, ילקו"י שבת סי' רעט ס"ז).

הודעה חשובה: התורמים לעלון מ- 100 ₪ כל חודש יש אפשרות להקדיש עלון פעם בשנה ללא תשלום [כל הקודם זוכה מבחינת התאריך] טל: 08-8644452

ניתן להשיג ב"איחוד" בתשלום את חוברת חנוכה הצבעונית הכוללת סיפורים, השקפות, שירים וחידונים בנושא חנוכה מסודר לשמונה ימי החנוכה לפנות למל: 08-8644452

טל: 08-8644452 אתר העלון: alonthaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com
אנו זקוקים עדיין לתרומות - שם חשבון: האיחוד פרשת שבוע מסי' חשבון: 111396 סניף: 516 בנק מסד 46